

Test! Hesselvall Audio The Dream

Mats 6 Beatles-favoriter

Omöjligt, så det blir sex, helt utan rangordning! Något från LP:n "Revolver" är ett måste och det blir Taxman. Rökiga Strawberry Fields, I Am the Walrus och TNK är givna, precis som piggt bluesiga Get Back och tokskramliga Helter Skelter. Och vem kan utelägna Here Comes the Sun (eller kanske Sun King...) efter det?

1. Taxman
2. Strawberry Fields
3. Tomorrow Never Knows
4. Helter Skelter
5. Here Comes the Sun
5. Get Back

Mats Meyer-Lie,
redaktör

Våta rördröm

En prislapp på 187.500 kronor för The Dream må tyckas mer än fullt ut, men i ett globalt perspektiv är den ett budgetfynd! För oss vanliga hifi-nördar förblir The Dream dock en dröm. En våt dröm.

Text Olle Linder Bild H&M

Så här efteråt är det lite pinsamt. Men det är bara att erkänna. Jag gjorde mitt allra första jobb för denna tidning för exakt 21 år sedan. Det var en kulturhistorisk exposé och samtidsanalys om rörteknik som då var inne i en fas av återfödelse. Och jag har aldrig skrivit en så bra artikel sedan dess... Hela numret, 8-9/1988, handlar om rör. Rör och vinylbutiker. Jag gjorde även en intervju med Erik Andersson

till sagda nummer och det var första gången jag stiftade hans bekantskap.

Då hade Erik precis kommit hem från England där han framgångsrikt arbetat ett par år med Audio Innovation. Tillbaka i Sverige startade han ett eget märke Edison som sålde ett fyrsiffrigt antal enkla för- och slutstegskombinationer, bland annat via Ljudtekniska Sällskapet. På det sena 80-talet fanns inga billiga rörförstärkare, så ett pris på under 3.000

kronor säkrade succén! Och vi testade Edison One och 12 i sagda nummer.

Edison 12 hade en modest uteffekt på 2x12 watt och som alltid i Eriks konstruktioner gick den i ren klass A. I utgången satt ett par EL84 som är en pentod. Men redan tidigare hade herr Andersson börjat titta på direktupphetade trioder och gjorde ett antal förstärkare med 6B4G. Jag var synnerligen förtjust i stereoslutsteget på 7,5 watt per kanal, Andersson 7500.

Men ett enda 6B4G lämnar inte ens fyra watt i uteffekt, så länge man vill att det ska låta bra. Queen of Triodes, Western Electric 300B, kommer upp i skolålder med sina 8 watt. Och på sent 80-tal fanns bara ett fåtal tillverkare av det röret som då kostade över 3.000 kronor styck. Idag finns det en uppsjö av tillverkare, priserna har pressats ner ordentligt, men ibland har det även gått

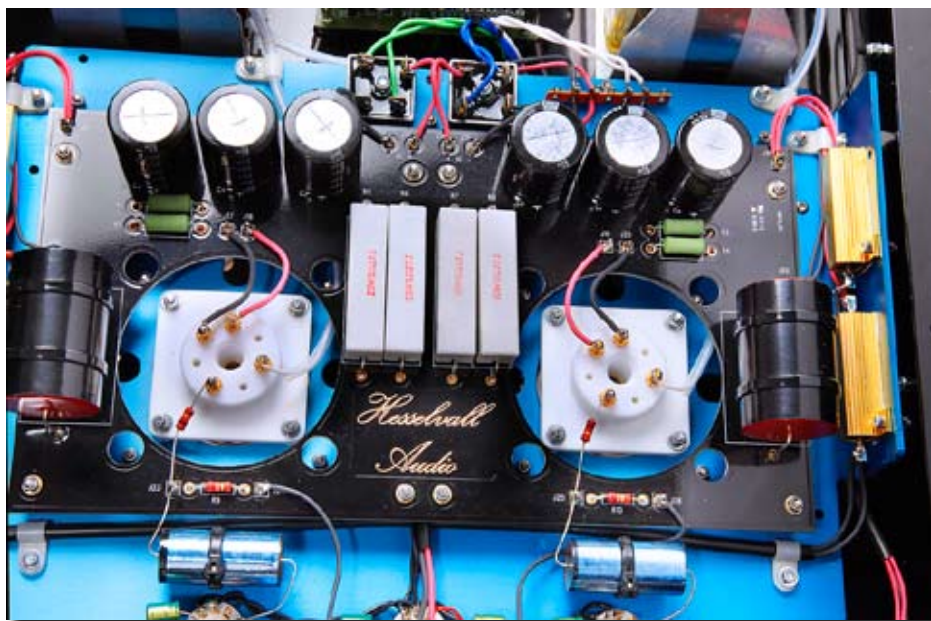

mmar

åt samma håll med kvaliteten... Så Erik Andersson började titta på andra trioder.

Den stora fördelen med trioder är att de har mycket god linjäritet och kräver ingen eller ringa motkoppling. Dessutom har de bättre upplösning och högre dynamik. – Jag vill kunna spela högt med ett enda utgångsrör. Ett stort rör låter bättre än tio små, säger Erik.

Han började experimentera med 211, ett sändarrör som visserligen är lätt att få tag på och kan ge 15 watts uteffekt, men det har förhållandevis låg linjäritet. Nästa rör till rakning blev 845 – det är ett rent audiorör som ger upp till 25 watt men där var det istället problem med tillgången och kvaliteten. Så i början på 90-talet startade Erik tillsammans med David Chessel **Audio** och

De vita socklarna är hållarna till effektrören sedda underifrån. Sexigt med formgivna monteringskort.

det blev en internationell succé från start. Vid den tiden började det komma 300B-rör från fler tillverkare och det började bli ett intressant rör rent kommersiellt. Visst hade diverse japanska konstruktörer gjort förstärkare med 300B, bland annat Luxman, men Audion var allra först med att få ut förstärkare på bred front till ett vettigt pris. Och just det är Eriks styrka. När han är klar med en konstruktion så tillverkar han den. That's it. Det är alldeles för vanligt i denna bransch att någon tar fram ett ex och börjar direkt förbättra det. Och tar fram ett till ex. Och börjar skruva på det. Och lite till. Och lite till...

För några år sedan gick Erik i pension. Fast det varade inte så länge: Ola Hesselvall väckte Erik ur hans korta törnsasömn och de startade tillsammans **Hesselvall Audio**. Med syftet att bygga en förstärkare utan några som helst begränsningar. De skulle göra Förstärkaren! Ola är en hifi-entusiast av det mycket avancerade slaget. Han har byggt mer än en rörförstärkare! Dessutom kommer han från

den mekaniska industrin – och det märks. Eriks tidigare förstärkare har haft en prisrelaterad finish. The Dream går mer åt referensklassen... De utgick från ett ryskt audiorör: GM70. Det är ett förhållandevis billigt rör och tillgängligheten är hög. Och det intressanta är att det har hög linjäritet och är kapabelt till en extremt hög uteffekt. Det kan lämna över 40 watt i en entaktskoppling (Single End) i ren klass A! Detta konservativt mätt, peak-to-peak lämnar det 50 watt, utan att rörets livslängd äventyras.

Men det som imponerar allra först är det rent visuella intrycket, finishen är top notch. Det här är en stor förstärkare. Och tung. Nu är det inte aktuellt för min del, men hemleverans ingår i priset. Liksom valfri färg. En annan option är balanskontroll, vilket jag ser som en livsnödvändighet. Med en förstärkare av denna kaliber blir skillnaden mellan skivor tydlig, inte minst vad gäller mittfokus.

Användarinterfacet är inte helt klockrent: ingångsväljaren till vänster – The Dream har tre RCA-ingångar – är nummerad baklänges. Visserligen vet jag att vinylen är på översta jacket, rullbandaren i mitten och iPoden längst ner, men det stör lite. Och volymkontrollen sitter mitt på fronten. Det gör inget när förstärkaren även har balanskontroll, men utan sådan lutar förstärkaren visuellt åt vänster. En klass A-förstärkare på 40 watt per kanal är ett utmärkt bastuaggregat som slukar massor med el. Längst till höger finns en liten vippa märkt Econ. Som ett tidens tecken borde den snarare heta Eco – i mil-

"The Dream spelar med en kraftfullhet och kontroll som är häpnadsväckande. Den förmår att hålla i mina 15-tumselement i ett järngrepp"

jölåget lämnar förstärkaren bara 15 watt, men istället sjunker energiförbrukningen från 460 watt till "bara" 250. Bra vid lyssningspauser, uppvärmning och nattlyssning. Jodå, förstärkaren låter lika bra vid låga effektuttag i båda lägena! Vänstra kanalens högtalarterminaler sitter under ingångskontakterna: En inte helt optimal placering... Eftersom jag var tvungen att ansluta med kabelskor från ovansidan blev det onödigt bökiigt att fått sladdarna på plats. GM70-rören går inte att mäta med kon-

>>
Vänd!

Test! Hesselvall Audio The Dream

>>
forts.

ventionella rörprovare, varför The Dream har en inbyggd krets för mätning av rören – därav kontaktarna märkta TP1, 0 TP2. Alla kontakter kommer för övrigt från kvalitets-tillverkaren WBT, det är alltså inga kinesiska wannabees.

Eftersom effektrören kräver en nätdel på 1.200 volt så vägrade Andersson & Hesselvall att göra en extern nätdel – de ser det som aningen riskabelt. Nu är högvoltsledningarna mycket korta och väl inbyggda. Ett annat problem är att hitta kondensatorer som fixar de spänningarna och att matcha fyra seriekoplade elektrolyter ställer också till problem. Därför har förstärkaren två identiska nätdelar som är seriekoplade, på så sätt får man gratis 600 volts arbets-spänning till ingångs- och drivrör. På nätingångskretsen sitter fyra reläer som gör att det tar cirka tio sekunder innan förstärkaren kommer igång, toroiderna matas långsamt, annars skulle säkringarna stå som spön i backen. Övriga strömförsörjningskort är designade av Benns PCB. Efter det passiva försteget går signalen in i ett högbrant ingångs-steg, 6922, som förstärker signalens spänning. Och där slutar försteget, så att säga. Drivsteget består av ett par triodkoplade E280F. Orsaken till att det finns två spänningsförstärkande steg är att ett enda skulle behöva ha så hög förstärkning att det skulle ge distorsion. Därefter kommer slutrören som alltså står för spänning/strömomvandling. Detta steg har väldigt låg förstärkning – som alltid med direktupphettade trioder, de ger nästan samma spänning in som ut. Utgångstransformatorerna kommer från Lundahl. För mer info rekommenderar jag er att läsa på hemsidorna, se länkar i faktarutan.

The Dream visades för första gången på Tannoymania i juni nu i somras. Det är en årlig tillställning för Tannoy-entusiaster i Stockholmsregionen, och det var en högtidlig premiär! Vid det tillfället drev förstärkaren ett par 15-tums Tannoy 3808 – det är studioversionen av samma element jag använder själv. Jag är inte helt övertygad om det elementets meriter, jag hade hört

förstärkaren i prototypstadiet ett halvår tidigare och då lät det bra mycket bättre. Jag hörde senare samma förstärkare driva ett TAD-element mellan 100 och 1.000 hertz i en aktivt delad anläggning och det var helt enkelt ruskigt. Inte minst när vi efter finlyssnandet tittade på Die Hard 4.0. Vi spelade mycket högt och det var milt sagt dynamiskt. Och kraftfullt. Den fjärde anläggningen jag har hört The Dream i är min egen. Och där har det också låtit bäst.

Jag brukar generellt hävda att den enda musik som låter bättre på CD än på vinyl är kraftfull syntbaserad musik som Front 242 och Kraftwerk. Jag har reviderat den ståndpunkten rejält. Med The Dream som kraftverk låter även den typen av musik bättre på vinyl än CD. Inte utan att jag undrar varför, men det är som om det krävs mer muskler för att få ur den typen av energi ur vinyl än ur datafiler. The Dream spelar med en kraftfullhet och kontroll som är häpnadsväckande. Den förmår att hålla i mina 15-tumselement i ett järngrepp. Nu är visserligen mina egna slutsteg på blott 15 watt per kanal, men det kan väl inte bara handla om tillgänglig effektkapacitet? För att kontrollera det lånade jag hem en mycket välrenommerad integrerad förstärkare i visserligen en mer beskedlig prisklass, men som kan leverera 80 ampere och har en uteffekt på 2x80 watt. Den klarade inte alls av att driva Tannoyerna – det lät anemiskt, basen försvann mer eller mindre totalt. Mina egna slutsteg var bra mycket mer kompetenta i det och alla andra avseenden... Tillbaka till The Dream. Symfonisk musik var en glädje att lyssna på, det kändes aldrig som att dynamiken tog slut. Nu bor jag visserligen i lägenhet, men lyssningsrummet är stort, typ 40 kvadratmeter, även om jag aldrig spelar riktigt högt. Men den här förstärkaren är för Single End Trioder vad den första Krellen var för transistorförstärkaren. Ett monster! Sagda Krell var inte direkt ofärgad, i det avseendet är The Dream bra mycket bättre. Fyllig ja, men inte färgad.

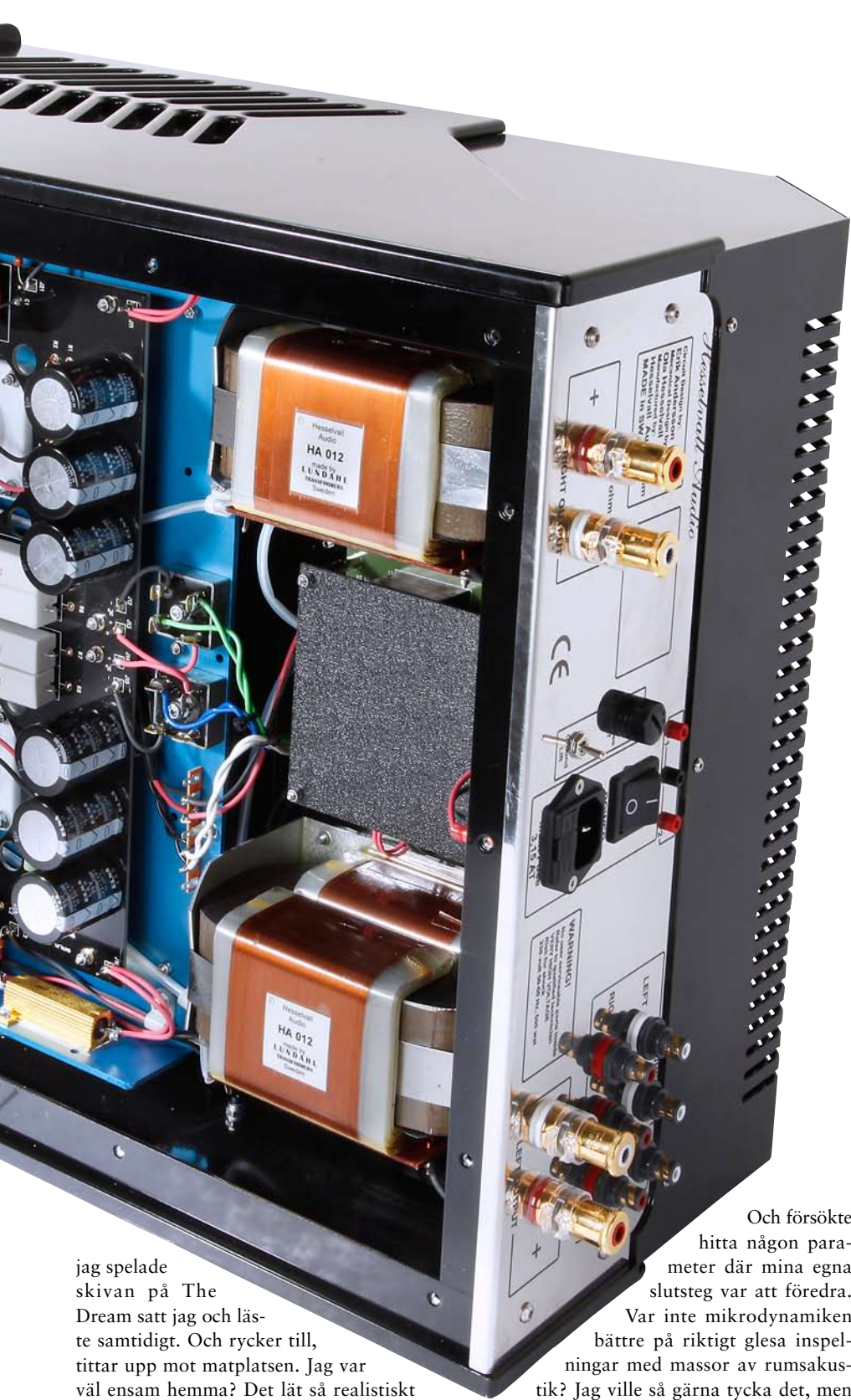
The Dream är extremt välbyggd. Utgångstransformatorerna är framtagna i samarbete med Lundahl Transformers.

Några andra ski-

vor ur förrådet som verkligen imponerade stort: "Laudate" på Propius: Bertil Alvings inspelning från 1978 framförs med en imponerande bredd och djup på kören och den lilla barockensemblen. Helt enkelt stor konst. Perspektivåtergivning av allra högsta klass. Lika lite förvånar det att Handels "Watermusic" på Harmonia Mundi – inspelad '88 av Peter McGrath – ger gäsljud av både framförande och inspelningens kvalitet. Ljudbildens centrum ligger mellan högtalarna i djupled: den är varken för långt bak, så där laidback eller spelar rätt upp i ansiktet. Mer förvånande är att Bachman-Turner Overdrives bluesbaserad hårdrocksalster "Four Wheel Drive" från '75 ska ha en audiofilstämpel: mycket välspelat och ett enormt tryck – det svänger ordentligt och musiken spelar med en ordentlig auktoritet. Förstärkaren spelar hemma hos mig med en realism jag inte stött på tidigare. På sista tiden har jag lyssnat på Malanies skiva "Gather Me" från 1971. Med mina slutsteg låter skivan rätt grötigt och ibland hårdnar hennes röst påtagligt. På slutet av gospelinfluerade *Ring the Living Bell* så utbrister en mansröst "Yeah". Jag har hört skivan många gånger men knappt märkt det. Första gången

The Dream har en inbyggd krets för mätning av rören – därav kontaktarna märkta TP1, 0 TP2. Alla kontakter WBT nextgen.

jag spelade skivan på The Dream satt jag och läste samtidigt. Och rycker till, tittar upp mot matplatsen. Jag var väl ensam hemma? Det lät så realistiskt att jag var helt övertygad att någon ropade på mig från köket!

Det här har väl många av oss varit med om tidigare. Men jag gick på det två gånger till. Samma dag och samma låt... jag hoppas att det säger mer om The Dream än om mig. Jag föredrar att tolka det som att The Dream har mycket hög upplösning även under komplexa partier, där det flesta andra förstärkare beknar igen. Jag har haft The Dream hemma i tre veckor. Efter en dryg vecka la jag av att använda den, jag behövde tre dagars paus för att normalisera tillvaron. Och kalibrera mina öron. Jag lyssnade på massor med musik.

Och försökte hitta någon parameter där mina egna slutsteg var att föredra. Var inte mikrodynamiken bättre på riktigt glesa inspelningar med massor av rumsakustik? Jag ville så gärna tycka det, men vette 17 om det var så. Möjligen oavgjort. Och det är svårt att ta målfoto i den grenen. En annan egenskap förstärkarna delar, och det är en mycket viktig sådan: jag upplever båda förstärkarna som dynamiska redan vid tämligen beskedliga ljudnivåer. Jag behöver inte vrida upp lite extra mycket för att det ska bli häftigt. Har då förstärkaren ingen nackdel? Förutom priset alltså. Tja, det finns en svag överhörning mellan ingångarna. Men det är bara ett problem om två källor är igång samtidigt.

Annars "köper" jag The Dream med hull och hår.

H&M

HÖGTALARFUNDERINGAR

För mig är det här den optimala förstärkaren. Men för att en Single End Triod-förstärkare, som har en utgångsimpedans på en dryg ohm ska fungera bra, ställs det vissa krav på högtalarna. Och på den fronten händer något mycket intressant hos Hesselvall Audio.

Ingvar Öhman – Ino, Guru Speakers – har tillsammans med Hesselvallarna tagit fram 2-vägs basreflex golvhögtalare med en känslighet på 95 dB! De finns än så länge bara som prototyper, men kommer förhoppningsvis att kosta mindre än 30.000 kronor. Och de är optimerade för SET-förstärkare...

HESSEVALL THE DREAM

Funktion Integrerad rörförstärkare, single-end
Pris 187.500 kr
Angiven effekt 2x40W (2x15W i ekonomiläge)
Ingångsimpedans 50 kohm
Rekommenderad högtalarimpedans 2–16 ohm
Arbetsätt Ren Klass-A1
Ingångskänslighet Cirka 100 mV
Harmonisk distorsion 0,4%, 1W, 1 kHz
Effektförbrukning 460 W (250W i ekonomiläge)
Rör 2xGM 70, 2xE280F, 1x6922
Ingångar 3 par RCA
Vikt 36 kg
Mått (BxHxD) 42,5x29,5x53,8 cm
Info www.hesselvallaudio.se, www.erikasson.se

KRINGUTRUSTNING

Pro-Ject RPM 10, Miyajima Shilabe, Pioneer DV-668; Audion Premier 2, Rotel RHC-10; Audion Silver Night mk II, Harman/Kardon HK 980; Tannoy Arden; Supra Sword.

3 SNABBA

- Transformatorkoppling...
- ... ger samma effekt oavsett impedans...
- ... men lämpar sig inte för vår traditionella effektkubmätning

**+ Fantastiskt ljud
Fantastiskt fin finish
Driver det mesta**

- Onekligen en hög prislapp

= En fantastisk produkt, såväl estetiskt som ljud- och ingenjörsmässigt, som kröner Erik Anderssons långa karriär som hifi-konstruktör med en verklig juvel!